

CÍSAŘOVNA ALŽBĚTA.

Roman od Vítězslava Borše.

"Netoužím z nemocnice, paní má."

"Jenomže tady nenechají nikoho, kdo se pozdraví."

"Oh, já nebudu ještě dlouho, dlouho zdravím. Sotva cítím nohy, sotva na nich stojím, jsem slabá a bezvládná, zapomínám, co se před hodinou stalo — neumím čísti ani psát. Všecko jsem zapomněl! Jak dlouho bude trvat, nežli vše se opět vrátí? A listiny si také nemohu opatřit, pokud se neuzdravím, protože k tomu cíli musím napsat list."

"Chcete-li, napíši vám ho já — vždyť znám i největší vaše tajemství."

"Učinila byste to?"

"S radostí."

Bard řekl Markétě Fehérové jméno a adresu pařížskou.

"Napište mu list," pravil Bard, "ten mně pošle listiny. Je to veliký ničema a padělatel listin."

"Napišu mu vašim jménem. Máme mu poslati snad také peníze?"

"Nikoli, toho nečinite. Pařížští žebráci si mezi sebou neplatí za prokázané laskavosti a úsluby."

"Odvylk jste již pití?"

"Musil jsem, protože mně nedali pít. Mohu dostati jen mléko a vodu. Ale ani netoužím po nápoji, v minulých dnech nabídl mně jeden lékař číšku lihoviny a já zhroutil se již jejího zápachu. Taková změna stala se se mnou za krátkých čtrnáct dní, jež trávím v nemocnici. Celá má povaha se změnila, já, jenž nikdy na Boha jsem nemyslel, já, jenž hrubě a s násilím zatlapával jsem vše, co mně bylo v cestě, toužím dnes roztočeně po věcech nebeských. Pokusil jsem se již i modlití, ale nepodařilo se mně to. Ale musil jsem se mně to podřít, naučím se znova Otčenáš."

"Věru, pane Barde, měl byste opravdu mnoho, zač byste se měl modlití!"

"Kdybych měl jen klidné místočko, kam bych se mohl po svém vyhojení ukrýti. Cítím, že bych dovedl býti ještě mužem poctivým a hodným."

"Uvidíme, co se dá dělati. Budou-li okolnosti takové, ráda vám poskytnu malou světničku, zvláště najdete-li si práci a dovedete-li si zaplatiti za byt."

"Já a pracovat? Toho více nedosáhnu, dobrá paní. Zažil jsem mnoho dobrého a zlého v tomto životě, přestál jsem mnoho svízeli, ale toto neštěstí, jak cítím, sotva přežiji; tuším, že proslulý mexický generál zhyne v nemocnici. Všecko záleží na tom, jaké dokumenty z Paříže dostanu. Budou-li moci s nimi žebrati ve vyšších kruzích, pak vás poprosím o malou světničku a také vám budu za ni řádně platiti. Jinak budu muset opět žebrati a dále se potulovati."

Markéta Fehérová viděla jen jednu Barda, totiž tehdy, když ho do nemocnice přivezla. Od té doby skutečně se s ním stala veliká změna.

Tehdy byl hruběho a zvrštěného zevnějšku a nyní podobal se zlomenému a sklíčenému hříšníkovi.

Markéta pak netroufala si učiniti mu větší sliby, protože jí stále přicházelo na mysl, že Bard ještě se soudy není vyrovnán.

Rozloučila se s ním se slovy lhostejnými a slíbila mu, že za dvě neděle ho opět navštíví.

"Budete psát do Paříže?" tážal se Bard při loučení.

"Ještě dnes bude psán na poštu."

"Přinesete mně odpověď?"

"Budu psát tak, aby listiny

pro vás přišly přímo na kancelář ředitelstva nemocnice."

Bard upokojen podal Markétě ruku a prosil ji skoro úpěnlivě, by byla i nadál jeho patronkou, aby ho navštěvovala co nejčastěji a aby nikdy nikomu neřekla o tom velikém a hrozném hříchu, který duši jeho tíží.

Za nedlouho po této návštěvě přišlo těžké psaní s pěti pečeti z Paříže na jméno vrchního lékaře.

Vrchní lékař v prvním okamžiku se domníval, že jest to diplom z akademie a velice zvědavě dopis rozevřel.

Z dopisu vypadly na stůl tři listiny.

Křestní list, diplom a vysvědčení zachovalosti.

Tři listiny tyto provázelo psaní tohoto obsahu:

"Dozvěděl jsem se od svých vídeňských přátel, že výtečný malíř a krajan můj, Dyon Miron, leží těžce nemocen ve vídeňské nemocnici na lůžku číslo 47. Dyon, nežli opustil svou vlast, zanechal u mne svůj křestní list a svůj diplom, vystavený pařížskou malířskou akademií, a žádal mne, abych mu tyto listiny, až jich bude potřebovat, spolu s nejnovějším svědectvím městské rady pařížské o jeho zachovalosti zaslal za ním. Jak mně z Vídně psali, potřebuje prý nyní Dyon těchto dokumentů — i kladu si za čest, v přísloze je poslati. — Abbé Avicurt."

"Hm! Tedy ten pijan bez domova, jež zde již třetí týden na útraty Vídně krmíme, je akademický mazal! To je dobře vědět! Já bych to na něm nikdy nepoznala, domníval bych se spíše, že je to nějaký majitel panorámy. Nu, Eulalie, vřelá láska mého srdce, teď konečně se ti dostane mé podobizny. Mám za to, že jsem ho dost již strhal, aby mne za to v oleji nebo v octě namaloval. Dnes, až Eulalii navštívím, oznámím jí zároveň, že co nejdříve ji překvapím svým ctěným obrazem, a dovoli-li, že i jí dám vedle sebe namalovati."

Vrchní lékař zazvonil.

Sluha v livěji vstoupil a protože dobře znal mírnou povahu svého pána, zůstal stát u dveří, aby byl hezky daleko mimo dostel a aby mohl ihned vyskočiti, kdyby pan vrchní lékař při udělování rozkazu chtěl po něm hoditi kalamářem nebo zouvákem.

"Tigle! Skoč do druhého poschodu a přines mně sem sedmačtyřicetku."

"Tabulku, nebo postel?" tážal se sluha váhavě.

"Osle! Přiveď mně sem nemocniční číslo 47 a teď už leť, jako tohle zde!"

Pan vrchní lékař z pouhé náhody hodil nádobkou na posejpatko za sluhou místo kalamářem.

Za několik minut stál nemocný číslo 47 před vrchním lékařem.

Bledý, zdrčený, s hlavou k hrudi sklopenou a se svislými rukama. Bard vyhlížel, jakoby již ani nepatřil na tento svět.

Všecko mu bylo lhostejno, ke všemu byl necitelným.

Vrchní lékař zkoušeným okem ho změřil a myslil si:

"Ten již nevyplácá mnoho barev v tomto slzavém údolí! Jen aby v něm vydržel duch potud, pokud mne nenamaluje."

Pak pokynul Bardovi, aby přistoupil blíže.

"Vy jste malíř?" obořil se na nemocného.

"Já, prosím?" tážal se Bard udiveně.

"Já ne... Tady vám přišly nějaké spisy z Paříže... Vy jste Dyon Miron?"

Bard teprve teď se vzpamatoval, teprve teď si vzpomněl, o čem se asi jedná.

"Dyon Miron," šeptal si v duchu, "byl jedním z vůdců pařížských bídáků; byl kdysi malířem, ale upil se již, alkohol ho zabil. Tedy mně poslali jeho listiny?"

"Nuže? Oněměl jste snad?" naléhal vrchní lékař.

"Odpusťte, uvažoval jsem právě o tom, mám-li se přiznati, že jsem proslulý Dyon; nebude velkou slávou pro mou vlast, až se prohlásím, že má za mne platiti do nemocnice, kde mne léčíte z opilství."

"Jste tedy malíř?"

Bard musil se přizpůsobiti k okolnostem a přisvědčil, že ano, že jest malířem.

"Co malujete? Koně, voly nebo osly?"

"Ponejvíce osly, pane vrchní lékaři."

"A dovedl byste na příklad namalovati mne?"

"Pardon, pane vrchní lékaři, ráčíte zajisté žertovati."

"Nežertuji, jenom vás již nepovažuji za blázna. Já vím, že jsem vás vyléčil, anebo, pochybujete-li snad, zkuste počítati od sta k jedné. Tady v diplomu stojí, že jste 'malíř podobizen', žádám tedy, abyste mne v životní velikosti a věrně namaloval. Vymišuji si jen, že na obraze nesmí býti vypodobněna má vyrážka v obličeji."

"Neměl jsem již dávno štětec v ruce, netroufám si pustiti se do takové veliké úlohy, pane vrchní lékaři," pravil Bard v tísni.

V duchu pak přemýšlel, co z toho asi vzejde.

Listiny zkaženého Dyona přivedly ho do pěkného postavení!

"Já a malovati! Jak živ jsem neměl štětec v ruce! Je mně tak, jako když se má potýkati ten, kdo viděl jen šavle po boku jiných."

"Inu ovšem, u mne, při tom panském pohodlí jste zlezočil a práci odvyknul! Ale pamatujte si, že od zítřka počínaje dostanete jen obyčejnou nemocniční stravu a prohlásím vás za blázna tak dlouho, pokud nebudu namalován. Rozuměl jste?"

"Rozuměl, prosím. Pokusím se o to, račte mně opatřiti plátno."

Když Bard činil tento slib, myslil na to, že — nežli dojde na malování, jemuž rozuměl jako koza petřelí — uprchně z nemocnice.

"Jaké plátno chcete? Barchet nebo kanafas?"

"Snad kanafas."

"A kolik metrů?"

"Otázkou jest, jaký obraz si přejete, pane vrchní lékaři. Má-li to býti obraz v životní velikosti a s pozadím, budu potřebovatí tolik metrů, jak jste vysoký, pane vrchní lékaři, a jak velké je pozadí."

"Kdybych na příklad si přál blázinec za pozadí, kolik kanafasu bude třeba?"

"Nevím, prosím, jak vysoký je blázinec."

"Dám ho změřiti. Zítřka v tuto chvíli bude kanafas tady a na něm budete moci můj obraz zhotoviti. Určil jsem ho své budoucí nevěstě za dar k narozeninám."

"Ano, prosím, zítřka touto dobou budu již malovati," řekl Bard, odevzdáv se osudu. "Račte také o štětec se postarati."

"Jaké mají býti tyto štětce?"

"Prosím, na plátno tak velké bude třeba velikého štětce. Slyšel jsem, že ve Vídní prodávají je na metry."

Vrchní lékař poznamenal si na papírek:

"K podobizně: dáti změřiti blázinec, pak opatřiti kanafas, několik metrů štětců..."

Vrchní lékař náhle odhodil tužku a zburta se obořil na Barda:

"Jaký jste to malíř, he?"

"Proč?"

"K malování, pokud vím, jest

také barev třeba. Posadte se a napište mně, jaké barvy mám koupiti a kolik?"

Bard teprve teď ocitnul se v choullostivé situaci. Ani se nepamatoval již na to, kdy naposled psal. A za své nemoci psaní ještě více zapomněl.

"Sestavení barev jest vždy věcí obchodníků s malířskými potřebami," pravil Bard, hledaje výmluvy. "Hlavní věc jest, aby jich bylo hodně, zbuďte-li něco, namaluji také vaši nevěstu, pane doktoru."

Vrchní lékař při posledních slovech div že Bardovi nepadl kolem krku.

"Od potřeštěného malíře nebyl bych čekal tolik pozornosti," pravil tiskna Bardovi obě ruce, "zítřka budete mítí barev dosti, ale musím vás upozorniti, že Eulalii smíte jen z předu malovati — je chuděrka trochu hrbatá."

Vrchní lékař připsal na lístek: "Barev tolik, aby zbylo i na Eulalii!" a složil ho do kapsy.

Bardovi kanuly s čela veliké krůpěje potu. Poznal, že přání vrchního lékaře opět pobouřilo jeho klid a tichý život, který v nemocnici trávil.

Piný lítosti klesl na prosté železné lůžko a když si s čela stíral pot, vytryskly mu z očí slzy.

Bard, Eskobedo, slavný a neohrožený generál — oplakával nemocnici.

KAPITOLA 63.

Když jest nouze nejvyšší — pomoc Páně nejbližší.

Markéta Fehérová seděla za šicími strojem.

Pracovala s horečným chvatem. Šila prádlo pro jistou vídeňskou firmu.

Musila mnoho, mnoho pracovati, aby dezní potřeby byly kryty. A což teprve činžel! Ve Vídní i za nejmenší byt se platí hodně peněz. Ubohým vdovám anebo osamělým ženám, jež jsou odkázány na práci svých rukou, působí činže veliké a těžké starosti.

A pak — jak přesně si pro ni domovník přichází!

Prvního dne o kvartále přichází již časné z rána. Domácí páni musejí platiti daně a to jest dostatečná příčina k tomu, aby přesně vymáhali činži.

U Markéty Fehérové právě zaklepal domovník na dveře.

Nemluvil právě s velkou šetrností.

"Co bude s činží?" tážal se.

"Mějte jen do zítřka dopoledne strpení," odpověděla Markéta Fehérová všecka bledá a v rukou se jí třásla bílé plátno, jež šila pro cízi.

"Do zítřka dopoledne?" hučel domovník. "Co pak si myslíte, slečno, že jsme mlékačky nebo hokyně, jež se dají den po dni přemlouvati? Již o minulém čtvrtletí se pan domácí nad vámi ustrnul, každý kvartál však nemůžete to žádati. Zaplaťte činži dnes do dvanácti hodin, sice vám zavru byt a můžete si, slečno, i s dceruškou jíti, kam chcete."

"Pane domovníku," pravila Fehérová rozčileně, "nemluvte tak hrubě se mnou, mne tato řeč velice rozčiluje a nemohu pak pracovati tak rychle, jak by bylo třeba, abych měla peníze."

"Slyšel jsem, že vám pomáhá nějaká hraběnka. Proč se k ní neobráťte? Je-li pravda, že vám pomáhá, jak se o ní vypravuje, může vám také zapraviti činži. Stydlivý žebrák má možnou prázdnotu!"

"Ona hraběnka mně prokazuje tolik dobrého, že o činži nemohu se k ní obrátiti. Člověk má přece jen také stud a dobrodince nelze využítkovati. Pracuji vs dne v noci, vidíte také, pane domovníku, že zápasím se životem a že si ve zdejší svůj chléb poctivě vydělávám."

"Je v tom dost lehkomyšlnosti, že tak mladá a tak hezďá vadnete."

"Jste ženat?"

"Arciže jsem."

"A přece tak mluvíte? Mějte se na pozoru, Bůh vás potrestá!" Domovník se začervenal při těchto slovech.

"Eh — co!" zvolal mrzutě. "Nemluvme dlouho! Budete mítí ve dvanáct hodin peníze, či nic?"

"Nemohu je mítí, prosím."

"Pak vám přesně ve dvanáct hodin zavru dveře. S Bohem." Domovník odešel, Markéta Fehérová pak zůstala uprostřed svého prádla.

Opřela hlavu o stroj a plakala. Malá dceruška její ležela nemocna na posteli.

Nachladila se.

Měla špatné střežičky, v dešti musila běhati do krámů a roznemohla se.

"Maminko, kéž bych tak umtěla!" pravila dívka smutně, když viděla, že matka nad strojem pláče.

Kdyby byla věděla malá Adéla, jakou bolest těmito několika slovy své matce způsobila, dojísta by mlčela.

Malé, smutné její srdce se ozvalo, a Markétě Fehérové při tom bylo, jakoby jí nůž vrazili do srdce.

"Nebude to tak dlouho trvati, ne, ne, ne! Vyčkkejme jen, až se vrátí komtesa Zuzana, ráda bych s ní ještě mluvila, a pak učiníme konec všemu utrpení!"

"Odkud vezmete peníze dopoledne, mamičko?"

"Půjdu k domácímu pánovi a požádám ho o posečkání do zítřka dopoledne. Nemyslím, že by byl necitelný, aby jeden den mně nepočkal."

"Pana domácího nelze nikdy doma zastihnouti. Před chudými nájemníky dá se vždycky zapřítí."

"Poprosím v krámě, kde pracuji, o zálohu."

"Nedostaneš ničeho. Pamatuj se, předevčírem jsem také přišla ze závodu bez peněz. Umřeme, mamičko, vždyť není to věc tak hrozná. Jedna bolest, jedno utrpení a — konec všemu. Oh, já bych dovedla umřít!"

Markéta Fehérová upřela své oči do krve uplakané na dítě.

"Kdo tě naučil takovým slovům, dceruško?" tážala se Markéta stíněně.

"Bída, maminko. Vždyť celý náš život jest samé trápení a samá nouze. Ty pracuješ a jsi jako stín — práce tě přemáhá. A nedovedeš vydělati dosti, nestačí to pro nás dvě. Na stůl přijde málo, na šaty nezbude nic..."

V tom se dvěma pomalu a tiše otevřely.

Vstoupil veliký, v plášt zahalený muž.

Tvář jeho byla děsně žlutá. Oči měl vpádlé, černé, bezlesklé. Podobal se smrti.

Adéle uschla řeč na rtech. Ztrnulým pohledem dívala se ku dvěřím.

"Co to? Co se díváš tak poděšeně?" tážala se Markéta a ohlédla se ku dvěřím.

"Tam... tam..." koktalo dítě a ukázalo na muže se žlutým obličejem.

"Ježíš Maria! To jste vy, Barde?" zvolala Markéta Fehérová s překvapením.

"Já to jsem, paní má, já. Utíkám! Prchám!" šeptal muž a zavřel dveře za sebou.

"Co se stalo?"

"Postavení moje stalo se nenesitelným, musil jsem utéci."

"Poznali vaše tajemství?"

"Dostal jsem listiny, znějící na jméno malíře Dyona a vrchní lékař mně chtěl nutiti, abych mu namaloval jeho podobiznu. Musil jsem tedy uprchnouti, sice by přišli na to, že listiny Dyony dostaly se mně nepravou cestou. Dnes ráno při procházce přelezl jsem v nemocnici přes zeď a utekl jsem. Tento čerý plášt náležel jednomu hlídači nočnímu z nemocnice. Paní má, smilujte se nade